

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Razni nadaljevalni učni tečaji. — Poslednja misel. — Zmes. — Kritiški glasovi. — Učiteljski pravnik. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Duševna kultura na Kavkazu. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Razni nadaljevalni učni tečaji.

Učitelj bodi nekak „unikum“. Poleg dobrega vzgojitelja mora biti učitelj dober sadjerejec, čebelorejec itd. Izvežban moraš biti tudi v tako imenovanih deških ročnih delih, to je v mizarstvu, rezbarstvu in lepljenstvu. Vrh tega pa moraš znati tudi dobro orglati, drugače nisi „cel“ učitelj.

To so pogoji, katere ti stavi vsak krajni šol. svet, ako hočeš dobiti službo kakega nadučitelja. Prošnji morajo biti priložena vsa te stroke učiteljevega znanja zadevajoča izpričevala, drugače ne dobiš milosti v očeh vaških sodnikov.

Vse to se prav lepo sliši, ali nastane sedaj vprašanje: Kje pa dobim vsa ta izpričevala? In na to vprašanje naj odgovore te vrstice.

Učitelj bodi dober sadjerejec. Istinito, lep poklic! In upamo, da vsa sadjereja, ki je na Slovenskem na dokaj visoki stopnji, ima svoj začetek v slovenskem učiteljstvu. Podlago vsemu sadjarstvu je dal gotovo najčesejši šolski vrt. Naši c. kr. kmetijski družbi pač ne moremo odrekati, da je ogromno storila za povzdigo sadjarstva, vendar smelo trdimo, da pravega vzroka, pravega veselja do

sadjereje je iskati v šoli, veselje do te panoge narodnega gospodarstva je zbudil ravno učitelj.

Vendar opazujemo z nekako neumljivo pozornostjo, da je merodajnim faktorjem — kateri faktor je ravno tu največ kriv, tega preiskovati ni naš namen — se pričelo nekako ohlajevati srce do sadjarstva.

Ne vemo, ali mislijo oni isti faktorji, da mora biti vsak učitelj rojen pomolog, ali kaj?

Prejšnja leta je imel vsak učitelj priliko, svoje pomološko znanje si še bolj razširiti in utrditi, zakaj priliko je imel obiskovati kmetijski tečaj najprvo na Slapu, a ko smo dobili kmetijsko šolo na Grmu, se je preselil ta tečaj na Grm. Poznamo dosti učiteljev, ki so obiskovali te tečaje ter si pridobili „patent“ do sadjarstva, in ta „diploma“ je dostim že pomagala do pridevka „nad“. A opustil se je tudi kmetijski tečaj na Grmu, in če se ne motimo, se je preselil leta 1893. ta tečaj v Ljubljano, kjer je slednjič izdihnil svojo potujočo dušo za — upajmo, da ne — večno.

Zavoljo te smrti so pa mlajši učitelji precej okrajšani, kar se tiče prilog našim prošnjam, in tudi sadjarstvu je zavdan precejšen udarec, zakaj mlajši učitelji nimajo prilike, da bi se dalje izobrazili v tej stroki.

Poslednja misel.

Gospod urednik! Prav lepo Vas prosim, da uvrstite ta-le članek, če ne drugam, med inserate, kjer se priporoča in ponuja raznovrstno blago. Ne bi namreč rad, da bi mojo poslednjo misel pogoltnila pozabljivost — Vaš vztrajno molčeči koš, ali pa — kar bi bilo še najhuje, — da bi sedaj v dobi najživahnejše konkurence napisal svojo poslednjo misel kdo drugi.

Konkurenca na vseh koncih in krajih!

Minule božične praznike sem se naslajal ob pogledu na popolnoma zametano okolico in tajnostno zakrito, nam še vedno z obljubami prijazno bodočnost, ob staro-novih jaslicah, za katere nisem mogel dobiti niti mahu, kar se mi ni primerilo, odkar živim, ter premišljal, da ga poleg našega čislanege deželnege zastopa sploh ni potentata, ki bi nam zopet uredil, zvišal in izboljšal plače. Pa glejte šmenta! Kar prifrfa nov odlok — prav slično kakor prifrfa — poštnine prost — tudi vsak pošten ukor — nov odlok, ki je zvišal, izboljšal in uredil moje že itak rejene dohodke za debelih 100%! Zdrava konkurenca

tukaj res ni škodovala, sem pritrdil učeno in hvalil c. kr. vlado, ki skrbi za nas kakor za vse svoje stvari od ministra do cestarja. A na novega leta dan sem smrče pozdravil vsoto svetlih kron kronske veljave, sicer večjo kot nekdanjih goldinarjev, pa z vsemi starimi napakami. Takoj je bil narejen sklep: Tako, kakor nam je sedaj-le pomagala država, smo si znali sami že davno.

Jezil sem se takoj početkom leta, in če je res, da vsakdo tudi med onim letom počenja isto, kar prvi dan, gorje meni, ako se je letos začelo celo novo stoletje; moje zdravje ne doseže miru do usodnega l. 2000. Ves čas slabe volje, ves čas skvarjen želodec, kronska veljava . . . tega ne privoščim svojemu najhujšemu konkurentu, niti onim tovarišem, ki so se poleg učiteljskega jarma vpregli v jarem branilcev in ohranjevalcev krščanske-katoliške zavesti ter katoliškega mišljenja med našim narodom, dasi bi jim privoščil s stališčem krščanske konkurence za dvojno delo tudi dvojno plačilo. Mi namreč, saj veste, gospod urednik, če pravim mi, ni to samo tista neverna trojica v beli Ljubljani, marveč mi, ki smo zapisani liberalci, gotovo ne zaslužimo povišanja za tistih 100%, za katere bi se c. kr. vlada morala zares

Vsekakor se nam bode ugovarjalo, da se bodoči učitelji dovolj izobrazijo v kmetijstvu sploh na pripravnici. Pripravljamo radi, da se dotični profesor trudi, postaviti v pripravnikih prve postojanke tej stroki, a to so le teoretiške postojanke, teoretiške markacije, katere pa čas polagoma uniči, ako se jim ne da tudi vidnih znamenj — prakse. In kje naj se pa učitelj na deželi praktično izuri, ako ga slučajno ni usoda zanesla na enorazrednico, kjer je vrt?

Na podlagi ravno kar navedenega — in napisati bi se dalo še marsikaj — polagamo vsem onim merodajnim faktorjem, posebno pa naši c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, da pokliče v življenje zopet take kmetijske nadaljevalne tečaje, saj to bo rodilo stoteri sad. Pripomnimo pa, da naj se te tečaje nekoliko preuredi in sicer v tem smislu, da se določi drug čas, kakor je bilo prej običajno. Po našem mnenju bi najbolj ugajal čas od 15. m. travna do konca v. travna. Ta čas je odločilen za vsakega sadjarja, in v tem času se v istini lahko vzorno pokaže, kaj treba vsega sadjarju, in tu gojenci takoj lahko vidijo z lastnimi očmi sad svojega truda. Seveda ta tečaj naj bo vsekakor v Ljubljani, ker si obiskovalci lahko privoščijo raznega duševnega razvedrila, katerega ni na deželi.

Skoro isto tako žalostno je z našimi delarnicami. Imeli smo nekdanj nekako perijodo „šolskih delarnic“. V oni perijodi so posamezne šole kar tekmovalle med seboj, kje bo lepša delarnica, in to tekmovalje je našlo glase odmev pri onih odločilnih možeh, ki vrte kolo vsega javnega delovanja. C. kr. dež. šol. svet je opozoril vsako leto vsa šol. voditeljstva, da se začne v tem in tem času rokotvorni tečaj na Dunaju in v Gradcu, in deželni odbor je odvezal svoj mošnjček ter delil prav „izdatne“ podpore vdeležnikom in posameznim delarnicam; isto je delala „Kranjska hranilnica“. Da pa morajo in so morali čakati učitelji-mojstri nagrade za pouk v ročnih deških delih mesece in mesece, to je malenkost, katere ni vredno omenjati!

zmotiti. Oni jih pa zaslužijo in sicer kar v starih, častiljivih goldinarjih.

Da, ti presneta konkurenca! Zaradi nje, glejte, toliko da nisem pozabil na — poslednjo misel.

Omenjeni tovariši pa ne zaslužijo tega plačila za zameno pojmov, katerih so se oklenili. V naših vrstah bi bila takšna brizga sploh nemogoča. Jaz bi predlagal — saj veste, g. urednik, da sem jaz — moja malenkost, torej moja malenkost ali pa jaz bi predlagal, da stvar prav bratski razdelimo po nekdanjem pedagoškem pravilu: Qui bene distinguit, bene docet!

Gospodje duhovniki naj bi se potezali za šolo in učiteljstvo, mi pa za vero ter katoliško mišljenje in krščansko zavest. Uspeh bi bil gotov. Morda bi nam sčasoma posodili še talarje. Z mečem, šibo in peresom se dožene mnogo. Čemu bi vsi orali eno ledino? Mirna razdelitev bi blagodejno vplivala na oba prijatelja. To dokazemo lahko tudi s svetopisemskim zgledom: Očak Abraham je sporočil svojemu sinu Lotu, naj se umakne na levo ali desno stran Jordana s čredami, da ne bo več prepira med enim in drugim pastirjem. Ločila sta se. Mir je kraljeval po nižavah ob Jordanu, Abraham in Lot pa

Omenjamo pa, da so imeli do teh tečajev nekako privilegovano pravico le gotovi izvoljenci, drugi so čakali zaman. Ti tečaji so se torej tudi preživeli. Pretečeno leto ni naš c. kr. deželni šol. svet obvestil — kakor druga leta — vsaj kolikor je nam znano — posameznih šol. vodstev na te tečaje, in zavoljo tega se ni oglasilo prav nič vdeležencev. Pač sta iz Kranjske dežele šla dva na Dunaj v ta tečaj, ki sta to zvedela iz nemških časopisov.*)

Upajmo, da letos ne pozabi naš c. kr. deželni šol. svet na ta važni tečaj in da pravočasno opozori vsa šol. vodstva nanj in upajmo tudi, da bo deželni odbor naklonjen tudi onim prosilcem, ki še niso nikdar gledali Dunaja, in da se bo oziral na one prosilce, ki imajo v resnici namen, izvrševati to, kar so se priučili.

Če se ta ravno kar navedena tečaja nečeta nikakor več oživotvoriti, naj pa izda naš c. kr. deželni šol. svet nekak ukaz, v katerem naj se našim veleumom pri krajnih šol. svetih zabiči, da imajo oni učitelji, ki niso obiskovali teh dveh tečajev, iste zmožnosti kakor oni, ki so jih obiskovali, ker tu pač ne zadene učiteljstva krivda, da ne more svoje prošnje opremiti z istimi dokumenti kakor njegov tekmeč, ki je obiskoval take tečaje.

Zmes.

VII.

O realijah ljudske šole — posebno o zemljepisju — kaj govoriti ali pisati, je dandanes nevarna stvar, ker planejo od glavnega trobila do zadnjega zakotnega klerikalnega lističa po tebi, „dass dir Sehen und Hören vergeht“. Ubogi prerok Dragotin Pribil! Zakaj dregaš v sršenovo gnezdo? Ali je to hvaležnost od Tebe, ko si vendar na Dunaju študiral s pomočjo klerikalnih grošev,

*) Prav te dni smo čitali v tukajšnjem uradnem listu, da je vis. c. kr. naučno ministrstvo dalo meščanskemu učitelju Francu Schöpferju v Gradcu dovoljenje, da otvori v počitnicah — od 10. mal. srpana do 25. vel. srpana — rokotvorni tečaj za učitelje. Oglašati se je pri imenovanem učitelju. Tak tečaj se otvori tudi na Dunaju od 26. mal. srpana do 12. vel. srpana v I. dunajski šolski delarnici, VII., Neubaugasse 42.

Uredn.

sta kraljevala svojemu vidno se množočemu zarodu. In — quod erat demonstrandum — še dandanes bi bilo največje čudo, ko bi rekli: Žid preganja Žida!

Tisti nesrečni „sittlich-religiös“ in sonadzorstvo, ki nas sedaj razdvaja, bi bil potem rešen za vse večne čase. Tudi mi učitelji — seveda ne liberalni — bi kmalu dosegli plače zadnjih treh razredov drž. uradnikov, ker „gospodje“ vse bolje znajo kot učiteljska „Zaveza“, tista trojica v Ljubljani in sploh vsi liberalci skupaj.

Mi učitelji bi pa katoliško zavest, krščansko prepričanje itd. rešili iz sedanjih težav in stisk. Ali ni to pametna misel? No, pa danes v dobi parnega stroja, naduhe, brzjava, nerodnosti, telefona in nestrpnosti gre vse hitreje. Zato dokaz: toliko nesreč na južni železnici. Ni čuda, če se mešajo tudi pojmi zaradi konkurence.

Gospod urednik! Dovolite, prosim, da v tej silni naglici tudi končam, ker le hitri, brzjavni konec me reši strahu, da je bila ta-le moja poslednja misel: zakaj bi učitelj silil v delovanje duhovnikovo? — misel — brez konkurence!

—ič.

katere so poslali brumni asumpcionisti iz Francoskega dunajskemu županu?! Vidiš, to Ti bo „mrtva roka“ vse življenje oponašala, ker se ravna po svetopisemskem reku: „Kar je desnica dala, naj ne ve levica“, čeravno je že obešeno na veliki zvon „Slovenskega učitelja“ v 3. številu. Uredništvo našega kolege ima špiceljne po vsem svetu, torej le oprezno!

„Važnost zemljepisnega pouka“ je sicer naš prerok Dragotin v „Popotniku“ še precej navdušeno opisal, ali korenito ne. Naj še torej nekaj temeljnih točk dodamo.

Dokler bodo klerikalci nasprotniki zemljepisja, bijejo sami sebe po ustih in ne pospešujejo svojih lastnih teženj. N. pr. na nižji stopnji zemljepisnega pouka — v tako imenovanem domovinoslovju — je najvažnejše, da otroci dobro vedo, kje stoji cerkev in farovž, kamor bodo še kot odrasli imeli mnogo potov, odrajtajoč svoj pobožni obulus, morda celo harač. Na to se pride takoj na sedež dekanije, potem škofije s posebnim ozirom na Št. Vid kot sedež škofovih zavodov in bodočega klerikalnega vseučilišča. Na srednji stopnji se od avstrijskih dežel obravnava le še Goriška, Tirolsko, Gornje Avstrijsko in Nižje Avstrijsko, tukaj najbolj glavno mesto Dunaj z natančnimi životopisi dr. Luegerja in Lichtensteina. Na višji stopnji od Italije Vatikan in Kložet, zlasti natančno Španija in Belgija, na Francoskem samo zavodi asumpcionistov. V drugih delih sveta zadostuje Palestina in razne misijonske postaje v boljše razumevanje „Koledarja“. Vse drugo je nepotrebna navlaka in škodljiva šara . . .

Sila zanimiv je bil „Slovenec“ listek „V svobodni šoli“ št. 31 in 32. Šolski predmeti so sami na sebi že pikantni, še bolj pa skupni pouk dečkov in deklic. „Načelo svobodne vzgoje zahteva, da se oba spola skupaj poučujeta in to ne samo v nižjih, temveč tudi v srednjih in višjih razredih. Že pred 2000 leti je „Popotnik“ zagovarjal kar najožje skupno poučevanje obeh spolov. Kako koristna je taka metoda?“ Da, silno koristna, sicer bi se ne mogle pripetiti stvari, kakršne so se godile v Š. in S. na Štajerskem. Naj vam opišem dva stebra klerikalne npravnosti, a ne iz sovraštva, le radi tega, ker se po klerikalnih listih vsak najmanjši prestop učitelja na široko razbobna po svetu.

Ivan Nazadnjak Č., župnik v Š., se je zagledal ali zamaknil v naslovni list „Zvončka“ in je postal secesionist. Njegova narobe-ljubezen je imela sedež v mladih dečkih tam, „wo nach Heine der Rücken seinen ehrlichen Namen verliert“. Celjsko okrožno sodišče je dalo nagrade za to pohujšanje — šest mesecev ječe.

J. K., župnik v S., je bil srečnejši, ker je nakrat izgubil „spurlos“. Ta je vsaj ljubil dekleta in jih je na koru po izpovedi pripravljajal za obhajilo. Cerkev je bila vnovič blagoslovljena. Ali potemtakem ni potrebno skupno poučevanje obeh spolov??*)

Rešetar.

Kritiški glasovi.

Kje je pravica? Nekemu učitelju na Kranjskem je pripoznal c. kr. okrajni šolski svet z ozirom na razsodbo upravnega sodišča z dne 3. grudna 1898 novo kvinkvenijo, četudi ni pet let preteklo, odkar je dobil zadnjo kvinkvenijo.

*) Gospod Rešetar, pravični in objektivni „Slovenec“ Vas bo dal na rešeto, in še o Veliki noči ne boste dobili odveze! Stavec.

To je naznanil okrajni šolski svet deželnemu šolskemu svetu in ta pa deželnemu odboru, ki pa ni bil s tem zadovoljen, da bi se dala učitelju kvinkvenija, katero mu je priznala edino kompetentna oblast, t. j. c. kr. okrajni šolski svet; zakaj deželni šolski svet sme le za kazen kvinkvenije odrekati, deželni odbor se pa sploh ne bi smel vtikati v to. Čudni so argumenti, na katere se opira ali deželni odbor ali deželni šolski svet ali pa oba skupaj. Učitelju se po preteku 30 let očita, da je bil prehitro definitiven ali da ni bil po zakonitem potu stalno imenovan. Sklicujeta se celo na staro „politische Schulverfassung“. Vprašamo samo: Ali je pred 30, oz. pred 28 leti še veljala stara šolska postava? Ali ni veljal že zakon z dne 14. vel. travna 1869? Ali ni bil mar dotični učitelj po tem zakonu definitivno imenovan? „Učiteljski pravnik“ je res potreben!

Kako se slovenska mladina vzgaja v koroških šolah? Tu bodi naveden drastičen slučaj, ki je gotovo vsakdanja prikazen. V nekem čisto slovenskem kraju blizu Beljaka, kjer se otroci poučujejo izključno le v edinozveličavni nemščini — mora uboga slovenska mladina v lepopisne zvezke pisati tako-le velenemško „veroizpovedanje“: „Deutscher Sinn ist Ehrenpreis, deutsches Herz Vergissmeinnicht, Deutsche Treue Augentrost“. Besede „deutsch“ so morali vse podčrtati, česar sicer v vsem zvezku ni najti v drugih stavkih. Ni li to vnebovpijoč greh, da se celo v šoli mladini vsaja v nežno srce sovraštvo do lastnega naroda ter se jih dela grde izdajice?

Vlada proti slovenski zasebni šoli v Velikovem. Z narodno požrtvovalnostjo je ustanovila svoječasno naša družba sv. Cirila in Metoda v Velikovem na Koroškem slovensko ljudsko šolo. Ker predpisuje § 72. državnega šolskega zakona, da se sme podeliti vsaki zasebni šoli pravica javnosti, kakor hitro odgovarja svojim zahtevam, se je to zaprosilo za omenjeno šolo. Naučno ministrstvo pa je prošnjo kratkoma zavrnilo, češ, učenci Ciril-Methodove šole naj dokažejo na kateri javni šoli s položenim izpitom, da šola dosega svoj smoter, za takšno izkušnjo pa bi moral vsak učenec plačati 10 kron takse. Ministrstvo dobro ve, da tega ne zmoreje učenci večinoma revnih staršev, ter je s tem le storilo veliko uslugo Nemcem, ki skačejo pijani veselja nad to brco slovenski narodnosti.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Učiteljice.

Kot državljanke nimajo učiteljice tistih pravic kakor učitelji, n. pr. volilne pravice v občinske zastope, v deželni in državni zbor nimajo. Tudi po državljanskem zakoniku nimajo tiste veljave povsod kakor moški, n. pr. kar se tiče pričevanja in še nekaterih drugih malovažnih zadev.

Kot učiteljice pa imajo v svojem stanu z učitelji vred enake pravice, posebno v duševnem ali moralnem obziru. N. pr. učiteljica lahko postane nadučiteljica z istimi pravicami, kakršne ima nadučitelj. V domači učiteljski konferenciji je svojim moškim kolegom enaka; v uradni okrajni učiteljski skupščini ima aktivno in tudi

pasivno volilno pravico; saj so se v Avstriji že pripetili slučajji, da je bila učiteljica izvoljena v okrajni šolski svet.

Učiteljice imajo le glede poučevanja dečkov nekoliko manj pravic nego učitelji.

§ 15. deželnega šolskega zakona za Kranjsko se namreč glasi: „Za podučevanje dečkov, bodisi da so v posebnih razredih ali združeni z dekleti, smejo se ženske jemati le za prva štiri leta“. Ako bi se ta § izvrševal, bi ne smele učiteljice poučevati na deških in mešanih enorazrednicah; na dvorazrednicah ne v 2., na trirazrednicah ne v 3., na štirirazrednicah ne v 3. in 4. razredu, na petrazrednicah ne v 4. in 5. razredu itd. Ženska ročna dela so povsod v rokah učiteljic, katerim se pa obenem ne sme več kakor 40 deklic v pouk izročiti.

Nadučiteljica ali učiteljica se brez dovolitve okrajnega šolskega sveta ne sme omožiti (§ 58. zakona z dne 29. mal. travna 1873), ako hoče še učiteljica ostati. To velja na Kranjskem. Na Štajerskem je bila prej možitev učiteljic svobodna. Po novem zakonu pa sme štajerska učiteljica le učitelja vzeti, ako to po priporočilu krajnega in okrajnega šolskega sveta dovoli c. kr. deželni šolski svet.

Učiteljice ročnih del imajo v učiteljskih konferencah (v domači in okrajni) le tiste pravice kakor pomožni učitelji, in te so, kakor se razume, žalibog prav majhne.

Katehetje in ljudski učitelji kot veroučitelji.

Stalni katehetje, ki so od države ali dežele (okraja) nastavljeni in plačani, se morajo vsekako prištevati drugim učiteljem. Drugi katehetje nimajo nasproti šoli niti toliko dolžnosti, niti toliko pravic.

Pravno razmerje veroučiteljev in cerkvene oblasti nasproti šoli je v načelnih zadevah določeno v § 5. drž. šolskega zakona, ki se glasi:

„Za poduk v veri skrbe in ga v prvi vrsti nadzirajo dotične cerkvene oblasti (starešinstva izraelskih ali židovskih občin.)

Koliko ur se bo dalo podučevanju v veri, to določuje učna osnova.

Kako da se ta uk razdeli na posamezne letne tečaje, to ustanovljujejo cerkvene oblasti.

Učitelji vere, cerkvene oblasti in verske družbe imajo zadovoljevati šolskim postavam in pa istim ukazom, ki jih po teh postavah izdajajo šolske oblasti.

Kar cerkvene oblasti zaukažejo zastran podučevanja v veri in zastran bogoslužnih vaj, ima se šolskemu vodniku (§ 12.) oznanjati po krajnem šolskem nadzorstvu. Takim zaukazom, ki se ne ujemajo z občnim šolskim redom, odrekuje se oznanitev.

V takih krajih, kjer ni duhovna, kateri bi pravilno (redoma) mogel otroke v veri učiti, sme se s privolitvijo cerkvene oblasti naložiti učitelju, da bo on otroke, kateri so z njim ene vere, podučeval v tem, držeč se zaukazov izdanih po šolskih oblastih.

Ako ktera cerkev ali verska družba neče poskrbeti za podučevanje v veri, naj deželna šolska oblast, zaslišavši dotičnike, napravi, kar je potreba.“

Praktično se ta § tako izvaja, da ima šolski voditelj dolžnost in pravico, v šolo iti, kadar kateheta ni, in učiti, ako ga ni le časih v šolo. Ako bi pa imela šola trajno biti brez kateheta, tedaj je pa treba, da okrajni šolski svet po poti dekanata in cerkvene oblasti išče do-

voljenja, da prevzame veronauk ta in ta posvetni učitelj, kateri je usposobljen, veronauk poučevati.

Po ministrskem ukazu (šolski in uč. red z dne 20. vel. srpana 1870) ima katehet posvetovalni glas v domači učiteljski konferenciji, kadar je govor in glasovanje o veronauku.

Po 4. odstavku prej navedenega § imajo veroučitelji zadovoljevati šolskim postavam in šolskim ukazom. Iz prakse pa vemo, da šolske oblasti nimajo disciplinarne moči nad nestalno nastavljenimi kateheti. Zato nismo še čuli, da bi bil katehet od šolske oblasti discipliniran, ako se je pregrešil o kateri zadevi, n. pr. zoper § 24. š. in u. r. z dne 20. vel. srpana 1870 (prekoračenje ustrahovalne pravice), ali ako ni hodil redno v šolo, ni pisal v tednik, ako ni otrok klasifikoval itd. Ker je katehet v prvi vrsti podložen škofu, zato naznanjajo šolske gosposke pri takih prestopkih stvar cerkveni oblasti. Ako ne bi cerkvene oblasti pri neporabljivih ali škodo delajočih katehetih potrebno ukrenile, bi šele smele šolske oblasti dotičnega kateheta odstraniti.

O plačah in nagradah, katere gredu duhovskim in posvetnim veroučiteljem, bo pozneje govor, kadar se bo razpravljalo sploh o materijelnih zadevah.

(Dalje.)

Dopisi.

Štajersko.

Narod in učiteljstvo. Nedavno je imel tukajšnji slavni krajni šolski svet sejo. Med drugim stavim jaz nasvet, naj bi se žrtvovalo na leto nekaj novčičev za knjižnico učencev, katere ustanovitev je nujno potrebna. Kot začetek sem predlagal v naročbo „Družbo sv. Mohorja“, „Vrtec“, „Zvonček“ in „Slov. Čebelarja“, kateri se je poslal šoli itak že na ogled. Ha, to sem vam naletel! „Kdo bo pa čital, mi nimamo za to časa“, mi zagrmí iz več grl kar hkrati. „Pozimi je za čitanje dosti časa, in čitajo lahko učenci, t. j. vaši otroci“, odgovorim. Na to dobim seveda nov ugovor, da se učenci še šolskih knjig bojijo itd. itd. Pobil sem jim pač vsak ugovor z največjo lahkoto, a vse zaman. S svojim predlogom sem slavno — propadel. To vam je za izobrazbo ljudstva vnetá šolska oblast, kaj? Omenim naj vam, da si je prisvajalo pred par leti ravno to ljudstvo pravico, kvalifikovati delovanje mojega prednika ter ga kot nezadostno kvalifikovanega (od njega seveda) tožiti zaradi njegovega nezadostnega delovanja (na podlagi tega kvalifikovanja namreč) na c. kr. okrajni šolski svet, kjer so pa dobili — dolg nos.

Iz tega pač lahko izprevidite, koliko truda nas stane, preden izbojujemo mi uboge učiteljske pare po kmetih kak boj šolstvu v prid. Vi v mestih imate seveda tudi svoje nasprotnike, a ti so, rekel bi, brez izjeme, le vaši politiški nasprotniki, katerih se pa lahko izognete s preziranjem. Drugače pa je z nami. Mi imamo na eni strani iste nasprotnike kakor vi (radi politiškega mišljenja namreč), katerih pa ne moremo, niti ne smemo prezirati že radi preprostega ljudstva ne; na drugi strani nas davijo naši narodni nasprotniki in od tretje strani moramo odbijati udarce, zadane nam deloma vedé, deloma nevedé od našega preprostega naroda samega, kar je pač najžalostnejše, ker dela s tem sam sebi največjo škodo, kar mu je pa zelo, zelo težko dokazati.

Upam pa trdno, da se nam posreči vse te navedene nasprotnike šolstva in napredka sploh sčasoma premagati, zakaj tudi tu je že nekaj oseb, ki me hodijo za časnike prosit, a ne za zavijanje, kakor bi kdo utegnil misliti, temveč prav vsled vedoželjnosti, kar dokazuje to, da mi jih vrne po prečitanju sleharni, in jaz zamorem časnike zopet drugim izposoditi. Na ta način in z natančnim izvrševanjem svojih dolžnosti, mislim, nam bo najlažje premagati najbližnjega in najhujšega nasprotnika napredku: preprosto, nevedno ljudstvo. Seveda se to ne da izvršiti tako hitro, kakor si to vsak, ki napredku ne nasprotuje, želi. A prepričan sem, da se to prej ali slej gotovo doseže, če ne bomo držali rok križem. Kadar se pa to zgodi, bosta zadovoljni z izidom boja obe armadi. Vsaka bo lahko rekla: „Jaz sem zmagala“, nobena pa se ne bo upala reči drugi: „Ti si premagana“, zakaj dobiček, napredek bo viden vsled tega na obeh straneh. Drugih nasprotnikov se nam potem ne bo treba bati. Kadar se pobotata priprosti narod in učiteljstvo (oziroma šolstvo, napredek), kadar si podasta roke k skupnemu delovanju ta dva faktorja, upam, da pobegnejo z bojišča brez sledu vsi drugi. V to pomozi Bog in naš neustrašeni zagovornik „Učiteljski Tovariš“.

Cerinjski.

Istra.

Dne 26. februara sastadoše se u Pulu odaslanici učiteljstva iz svih kotara Istre, da razpravljaju odgovore na pitanja postavljena od dežel. zastupnika dra. Gherse svojim pismom 21. decembra 1899. Na sastanku došlo je učitelja obijuh narodnosti, pa ipak oni su se međusobno iskreno susretali, bratski i dostojanstveno raspravljali pojedine točke programa i u svemu postigoše potpunu slogu, tako da nije bilo pitanja, koje nije jednoglasno prihvaćeno. Klerikalna „Naša Sloga“ u svom zadnjem broju između redaka daje znati, da joj je čudna ta sloga gdje se nije govorilo o politici. Eto ona se već boji za svoje dionice i za one klerikalnih njezinih zastupnika.

Ob sastanku u Pulu bilo je prihvaćeno više predloga, što se tiču škole i učitelja; nu da ne prejudiciram stvari, neću da ih iznesem na javnost, jer to će doći sve kada se bude pretresala zakonska osnova u budućem saborskom zasjedanju. Napomenuti ću samo da se je govorilo o izjednačenju plaća učitelja i učiteljica; da kod višerazrednih muških i ženskih škola bude jedno ravnateljstvo povjereno učitelju; da godine službe budu snižene od 40 na 35; da se ukinu podučiteljska mjesta; da promaknuće bude slijedilo po godinama službe a ne po mjestima škole; da se povise plaće prama zahtjevu vremena; da se promjeni doba i iznos doplata; da poslije ispita sposobnosti budu uračunane za mirovinu i godine službe od ispita zrelosti itd. Natuknulo se je nešto i o tom, kako bi bilo da država uzme na sebe školstvo, jer autonomne vlasti bilo općinske, bilo pokrajinske ne upotrebljavaju autonomije u pravom duhu zakona, to jest u liberalnom duhu, nego uvijek na štetu učitelja bilo jedne, bilo druge narodnosti. Kako vidite gospod poslanec dr. Ghera ima dosta materijala da proučava i držimo, da će on to ozbiljno raditi, kako je ozbiljno i njegovo pismo upravljeno učiteljima.

Opomba uredništva: Mi smo mnjenja, da se mora hrvatsko-slovensko učiteljstvo obrniti tudi na zastopnike svoje narodnosti, da se potem skupno z italijanskimi poslanci dožene izboljšanje gmotnega stanja učiteljstva.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo ima v soboto dne 17. t. m. ob pol 8. uri v „Narodnem domu“ zabavni večer s tem-le vzporedom: 1.) B. Ipavic: „Leži polje ravno“, mešan oktet. 2.) B. Ipavec: „Vse mine“, mešan oktet. 3.) B. Smetana: Arija iz „Prodane neveste“, poje gč. F. Bilina. 4.) Vrabl: „Beračica“, dvospev, pojeta gč. Bilina in Grebenz. 5.) Rubinstein: „Asra“, alt-solo, poje gč. Grebenz. 6.) A. Nedved: „Kranjska dežela“, poje gč. Moos. 7.) Loeve: „Pevec“, poje g. Vrabl. 8.) F. S. Vilhar: „Ukazi“, poje g. Vrabl. 9.) A. Nedved: „Lahko noč“, moški zbor z bariton-solo (g. Vrabl). — Baku in pridobivanje petroleja — predava g. Lj. Stiasny.

Štajersko.

Videm. (Vabilo.) Sevnisko-brežiško učiteljsko društvo bo zborovalo dne 18. sušca t. l. v Sevnici. Začetek zborovanja ob pol 11. uri dopoldne. Dnevni red: 1.) Zapisnik. 2.) Društvene zadeve. 3.) „Razvoj slovenskega jezika od najstarejših časov do sedaj“ (poročja g. T. Drnjač, šol. ravn. v pok.) 4.) Želje in nasveti.

K obilni vdeležbi vabi

odbor.

Istra.

Vabilo. Podpisani cieni se pozvati Vas na VIII. redovitu glavnu skupštinu, koja će se obdržavati dne 29. marča u škol. zgr. u Opatiji uz sliedeći dnevni red:

- 1.) Pozdrav predsjednika.
- 2.) Čitanje zapisnika zadnje glavne skupštine i odborskih sjednica.
- 3.) Izvješće blagajnika.
- 4.) Pregledanje računa, event. biranje revizionalnog odbora.
- 5.) Čitanje po odboru sastavljenih pravila o ustrojenju pokrajinskog učiteljskog društva.
- 6.) Izvješće delegata o glavnim skupštinama „Zaveze“.
- 7.) Izbor delegata za glavnu skupštinu „Zaveze“.
- 8.) Razni predlozi, koje se ima bar 8 dana prije najavit odboru.

9.) Biranje novog upravnog odbora.

10.) Izvješće odaslanika gosp. N. Butkovića o sastanku pokrajinskog učiteljstva u Pulju — 26. februara.

Početak u 9 sati u jutro. Prijatelji učiteljstva i škole bit će dobrodošli.

Odbor „Učiteljskoga društva kotara Volosko“.

Sv. Matej, 1. marča 1900.

Tajnica:

M. Hardinger.

Predsjednik:

Božo Dubrovič.

Dnevni red za službeno kotarsku učiteljsku konferenciju, koja će se držati dne 28. marča 1900 u školskoj zgradi u Opatiji.

Početak u 9 sati u jutro.

- 1.) Izbor dvijuh perovodja.
- 2.) Izbor zastupnika učiteljstva za c. k. kotarsko školsko vijeće.
- 3.) Izbor stalnoga odbora.
- 4.) Izvješće o delovanju odbora za upavljanje kot učiteljske knjižnice.
- 5.) Izbor povjerenstva za upavljanje kot učiteljske knjižnice.
- 6.) Izbor dvijuh člana za zemaljsku učiteljsku konferenciju.
- 7.) Prelaz od računanja sa celimi brojevi na računanje sa desetišnjimi brojevi. (Praktična vježba u školi.) Iza predavanja sliedi razprava.
- 8.) Pravopisne predvježbe.
- 9.) Kako se ima tumačiti djevojčicama 6. školske godine krojenje ženske i muške košulje. (Teorična razprava.)
- 10.) Eventualni prelozi. (Oni se imadu dostaviti najmanje 10 dana prije konference c. k. kotarskemu školskemu nadzorniku Fr. Uršiću.)

C. k. kotarsko školsko vijeće.
Volosko, 21. februara 1900.

Predsjednik:

Fabiani, s. r.

Književnost in umetnost.

„Zvonček“. List s podobami za slovensko mladino. Št. 3. Letnik I. Ta pod uredništvom E. G a n g l a izhajajoči izvrstni mladinski mesečnik ima v poslednji številki to-le vsebino: Pravljica o dečku in angelčku. Zložil Leon Poljak. — Sirotina pesem. Zložila Vida. — Uspavanka. Zložil Fran Žgur. — Pesem o domovini. Zložil Vuk Slavič. — Premagana izkušnja. Spisal Janko Leban. — Iz devete dežele. Pripoveduje Pavliha. — Ludoviček in škatlja. Spisal L. Černež. — Sami. Zložil L. Černež. — O kozi, zelju in volku. Priobčil Iv. Podgornik. — Slovanske pravljice. Priobčuje Nik. Vrhov. 3. Ladja na kopnem. — Oblačku. Zložila Kristina. — Zvezdi dve. Zložil Fr. Žgur. — Pouk in zabava: Rebus. — Drobtine za zabavo. — Obelisk. Ta številka ima štiri lepe podobe. Novim naročnikom so na razpolago še vse številke.

Odgovor na oceno knjige „Kranjska dežela“ v „Izvestjih“ deželnega muzeja. Pred par dnevi šele mi je prišel v roko šesti zvezek „Izvestij muzejskega društva za Kranjsko“, v kojem ocenja g. A. Koblar mojo knjigo „Kranjska dežela“. Akoravno g. ocenjevalci v prvem delu svoje kritike jako pohvalno piše o tem mojem delu, vendar sem prisiljen odgovoriti na njegove opazke, koje je pristavil koncem svojega spisa. Te opazke se nanašajo le na zgodovinski del moje knjige.

Pred vsem mi očita g. ocenjevalci, da sem tempeljnov, posvečenih raznim bogovom, določil v deželi brez števila. — Toda določil jih nisem jaz, ampak določili so jih pred menoj že drugi, katerim se ni ugovarjalo. Naj navedem le to, kar je zapisanega o tem predmetu v znani knjigi „Oester.-ung. Monarchie in Wort und Bild“: „Was die Religionsverhältnisse betrifft, so beziehen sich die meisten Ueberbleibsel des Cultus — Altäre und Votivsteine. — auf römische Gottheiten, so auf Jupiter, Herkules, Neptun, Aesculap, Baccus, Ceres, Diana, Hekate, Luna, jedoch auch Localgottheiten wurden verehrt, wie Aecorna, Genius loci, Noreja, Sedatus, Silvanus; der Flussgott des Hauptstromes des Landes, Savus, und die Flussgöttin des Sannflusses, Adsaluta, erscheinen auf Votivsteinen längs der Save“ ... itd. — Dimitz pa v svoji „Geschichte Krains“ prav z imeni našteje več krajev, v kojih so se častila razna rimska božanstva. Ugovarjal mu ni nikdo.

Dalje piše g. ocenjevalci, da menim o znanih prazgodovinskih čolnih v ljubljanskem muzeju, da so bili tesani z bronastimi sekirami. — Toda ugovarjal tudi temu ni nikdo, ko je napisal to trditev sam kustos deželnega muzeja, pokojni Dežman v knjigi: „Oester.-ung. Mon.“ Tam stoji doslovno: „Vier an verschiedenen Stellen des Moors aufgefunden, aus einem Eichenstamm hergestellte Kähne sind mit Bronzebeilen behauen worden“. Dežman je pa bil svoj čas vendar najboljši poznavatelj kranjskih starin.

O tem, kako so naskakovali Rimci stari Metullum, mi ni porok samo bajkovec Trdina, ampak tudi drugi. Enako piše Dimitz: „Metullum allein, stark befestigt und mit 3000 streitbaren jungen Männern besetzt, widerstand heldenmüthig. Octavian ward beim Sturm zweimal verwundet, der beharrlichen Tapferkeit des Römers musste endlich die verzweiflungsvolle Hingebung weichen, mit welcher die Belagerten für ihren Heimatsherd kämpfen. In den Flammen der brennenden Stadt geben die Vertheidiger sich und den Ihrigen den Tod“. Kaj drugega niti Trdina niti jaz ne trdimo.

Očita mi dalje, da kot gotovo stvar pripovedujem, da je bila v Emoni škofija. — Sicer to trdijo vsi kranjski zgodovinarji, in to trdi tudi ocenjevalec g. Koblar sam v svoji knjigi „Zgodovina Sorske fare“. Tam piše na strani 11: „V tretjem in četrtem stoletju se je krščanstvo na Kranjskem, dasiravno večkrat krvavo zatirano, zelo utrnilo, in v Emoni se je ohranilo dlje časa škofovski sedež, kar nam pričajo imena Emonskih škofov, kakor sv. Maksima in družih.“ Ne vem, čemu zanikuje g. Koblar to, kar je sam pisal kot čisto resnico. Emonska škofija je tedaj tudi njemu gotova stvar.

Ravno tako kot gotovo stvar pripovedujem — tako mi očita g. Koblar — da sta po Kranjskem sv. Mohor in Fortunat oznanovale sv. vero. Da je to gotova stvar, to je trdil tudi g. Koblar sam v navedeni knjigi. Tam piše: „Luč sv. vere, ki jo je prižgal evangelist sv. Marka v velikem mestu Ogleju, ni ostala skrita, temuč prisijala je zelo zgodaj po njegovem nasledniku sv. Hermagori tudi v naše kraje“. To je vendar jasno. Čemu se tedaj g. Koblar izpodtika nad svojima lastnima trditvama?

Predbaciva mi g. ocenjevalci tudi, da mi je nedvomno, da so prvi mejni grofi stolovali v Goričah. Naj povem tedaj, kaj me je dovelo do te trditve. Znano je, da je bil stari grad v Goričah prvotna last koroških vojvod, in da se prišteva tudi najstarejšim in najmogočnejim v deželi. Kaj čuda tedaj, da sem sklepal, da so nastanili koroški vojvode, kojim je pripadala takrat tudi kranjska dežela, svoje mejne grofe v najmogočnejšem gradu, ki je bil morda takrat še celo edin grad v deželi. Priznavam sicer rad, da se da o tej točki razpravljati še na dolgo in široko, toda brez opore moja trditev nikakor ni.

Kar se tiče leta, kedaj je postalo Kranjsko vojvodstvo, pripomnim, da ima Valvazor letnico 1231, Erben: „Vojvodstvo Kranjsko“ pa 1245. — Različno se tudi poroča, kdaj je bila zidana sv. Petra cerkev v Ljubljani. Odločil sem se za leto 1700, ker sem po največ spisih to letnico našel. To pa kaže, da je bila sestava te knjige jako mučno delo, kakor je tudi kritik v „Slov. Listu“ priznal.

Zavriniti pa moram trditev g. ocenjevalca, da pravim na 8. strani, da so lutrovo vero zatrli na Kranjskem še le 1628, na strani 37. pa, da je bila že l. 1598. zatrta popolnem. Ko bi bil g. ocenjevalec pogledal to stvar vsaj nekoliko natančno, bi bil moral videti, da se letnica 1598 tiče le Ljubljane, da je bila tega leta v Ljubljani ta vera zatrta popolnoma, in letnica 1628 velja za celo deželo. To vse je dovolj jasno povedano v moji knjigi.

Na trditev g. Koblarja, ki se glasi: „Da je bog Triglav dal ime Triglavu, verjemi, kdor moreš“, lahko odgovorim prav kratko: Da bog Triglav ni dal imena Triglavu, pa tudi verjemi, kdor moreš.

Na Dunaju, 17. svečna 1900.

Jos. Ciperle.

Vestnik.

Učiteljski konvikt v Ljubljani. Gdč. Marjetica Žele, učiteljica v Begunjah p. Cerknici, 10 K, nabrane na svatbi gdč. Arko, nadučiteljeve hčerke; na svatbi g. nadučitelja Fr. Potokarja v Dragi je nabrala gdč. Anica Graiser 22 K.

† **Marija Belar**, vdova šolskega voditelja in nadučitelja v Ljubljani, je umrla dne 1. t. m. po dolgi, mučni bolezni. Blaga pokojnica je bila v vseh ljubljanskih krogih zelo priljubljena in spoštovana. To je posebno pokazal nje veličastni pogreb. Mir in pokoj nje blagi duši!

† **Ivan Poženel**. Dne 2. t. m. ob pol 6. uri zvečer je umrl po dolgi in mučni bolezni Ivan Poženel, nadučitelj na Rakeku. — Njegov pogreb, ki se je vršil v nedeljo ob pol 6. uri, je svedočil, kako zaupanje je užival pokojnik v svojem življenju. 11 krasnih vencev je dobil rajnik. 30 učiteljev in učiteljic in mnogo notranjskih odličnjakov je prihitelo v kljub slabemu vremenu izkazat prežgodaj umrlemu zadnjo čast. Obširnejši nekrolog objavimo prihodnjic.

Osobne vesti. Učiteljem na petrazrednici pri Sv. Jakobu v Slov. gor. je imenovan za prihodnji zimski tečaj g. Franc Kotnik, do sedaj učitelj-voditelj v Gabrovici na Primorskem. Na Prem pride gdč. Alojzija Debelak iz Gorice.

Slovenski šolski nadzornik za Spodnje Štajersko. Nemškonačionalni državni poslanci so poslali posebno deputacijo k naučnemu ministru, ki je protestovala proti imenovanju slovenskega šolskega nadzornika za Spodnji Štajer. Minister je izjavil, da ne bo imenovan noben nadzornik, toda Nemci s tem pojasnilom še niso zadovoljni,

nego zahtevajo jamstev, da se to sploh nikdar ne zgodi. Prvi se je s to budalostno zahtevo oglašil graški občinski svet. Značilno je, da se je zastopnik socijalnih demokratov odločno oglašil proti temu predlogu in je priznal opravičenost slovenske zahteve.

Učiteljstvo in nemški liberalci. Nemška napredna stranka se je dne 7. t. m. posvetovala o željah učiteljstva glede zvišanja plač ter je sklenila, posredovati privladi, da se to vprašanje reši ugodno za učiteljstvo. Kaj pa naši poslanci?!

Njega svetost papež Leon XIII. je dopolnil 2. t. m. devetdeseto leto svojega življenja. Z velikim spoštovanjem in ljubeznijo zre ves katoliški svet na čestitljivega starčka, ki z modro in mило roko vodi čolnič kat. cerkve skozi valovito gibanje časovnih tokov.

Češki načrt za šole manjšin. Češki deželni zbor je že velikega travna 1899 sklenil v vseh treh branjih načrt zakona glede zakonite preosnove javnega ljudskega šolstva v narodno mešanih šolskih okrajih. Dotični načrt služi v podlago pri sedanjih spravnih dogovorih in določa med drugim sledeče: V narodno-mešanih šolskih okrajih v katerih obstoje splošne ljudske šole le s češkim ali samo z nemškim učnim jezikom, kjer se pa vendarle kaže potreba pouka v drugem deželnem jeziku, je v dotični občini osnovati šolo s tem učnim jezikom. Ta potreba je vselej dokazana, ako je v občini nad 40 šolodolžnih otrok, ki govorijo drugi deželni jezik in katerih starši ali zastopniki bivajo vsaj tri leta v dotični občini. To so glavne določbe v dotičnem načrtu, na čegar podlagi se vrši sedaj razgovor med češkimi in nemškimi zastopniki.

Volitve v okrajni šolski svet za občine v Tolminu so bile pretekli mesec. Izvoljeni so bili: za bolški sodnijski okraj gg. Anton Straussgittel in Al. Žagar, za kobariški Ivan Miklavčič in Jos. Gašperut, za tolminski Fran Golja in Fran Kovačič, za cerkljanski Al. Ravnikar in Ivan Laharnar.

Pokojnina privatnih uradnikov. Nedavno je bila večja deputacija privatnih uradnikov pod vodstvom grofa Potockija pri ministrskem predsedniku ter pri poljedelskem in trgovskem ministru. Povsod so bili odposlanci prijazno sprejeti ter se je obljubilo, da se kmalu stori vse potrebno, da dobe tudi privatni uradniki pravico do pokojnine ter da se uvede nedeljski počitek.

„Učiteljski pravnik“. Pedagogičsko društvo v Krškem na Kranjskem, katero je izdalo v 10 letih že nekoliko važnih spisov, izda to za učiteljstvo zlasti sedaj zelo potrebno knjigo. To ne bode samo zbirka šolskih, državnih in deželnih zakonov, ampak tudi zbirka naredb, določb in razsodb šolskih uradov in upravnega sodišča v šolskih zadevah in zraven navod, kako bi mogel vsak učitelj, ako se mu bo treba potegovati za ohrano svojih pravic, v tej knjigi najti potrebnega pouka. Taka knjiga bi bila tudi češkemu učiteljstvu velepotrebna, ker dosedaj izdane zbirke niso popolne in zahtevajo nujne dopolnitve. Ker pa več oči več vidi, bi bilo koristno, ako bi „Ustredni spolek dedictvi Komenskeho“ poskrbel izdajo, podobno „Učit. pravniku“ in si pri tej izdaji vzajemno pomagal s „Pedag. društvom“. *Česky učitel č. 23.*

Regulacija častniških plač. Dne 24. m. m. je bila izdana okrožnica, po kateri se izboljšajo častniške plače. Iz te okrožnice povzamemo nekaj podatkov o bodočih plačah častniških. Dobivali bodo: feldmaršal 24.000 K, feldcajgmajster (general konjice) 16.000 K, feldmaršallajtnant 14.016 K, generalni major 11.400 K, polkovnik 7200 K, podpolkovnik 6000 in 5400 K, major 4008 K, stotnik (ritmojster) prvega razreda 3000 K, drugega razreda 2400 K, poročnik 1680 K, vojaški župnik 4008 K, vojaški kaplan prvega razreda 3000 K, drugega razreda 2400 K. Okrožnica je veljavna s 1. prosincem 1900.

Giordano Bruno. Dne 17. svečna je preteklo 300 let, odkar je bil sežgan na grmadi v Rimu italijanski filozof, pesnik in astronom menih Giordano Bruno. Tisti dan pred 300 leti je bila zbrana na trgu Campo dei Fiori v Rimu nešteta množica ljudstva, inkvizitorji, visoki cerkveni do-

stojanstveniki, škofje, kardinali in tudi papež sam. Vsi ti so gledali, kako gori Giordano Bruno! Učenjak Giordano Bruno je živel v samostanu dominikancev, kjer se je bavil temeljito s studijami. On je zagovarjal nauke Kopernika, ki je bil dokazal, da se vrtil zemlja okolo solnca, da je vseмирje večno itd. Studiral je tudi filozofijo in končno začel dvomiti o nekaterih naukih katoliške cerkve. Vsled tega so ga začeli preganjati iz Rima. Bil je na to v Švici, na Francoskem, v Nemčiji, na Angleškem, med katerim časom je napisal mnogo filozofskih in leposlovnih del, tudi pesmi. Vrnivši se v Benetke, je poučeval plemiča Mocenigra, kateri ga je podkupljen izdal inkviziciji. Vrgli so ga v ječo, kjer je prebil 8 let brez vsake obsodbe. Potem pa so ga obsodili inkvizitorji na smrt na grmado. Preden je začel goreti, so mu izpulili celo jezik iz ust! Cerkevni inkviziciji, tej zgodovinski sramoti, je bilo zadoščeno! — Na tistem mestu, kjer je zgorel učenjak, stoji sedaj spomenik, kakor se dvigajo njemu v čast in proslavo spomeniki tudi drugod!

Te dni so se vršile na mnogih krajih v Evropi slavnosti na čast učenjaku Giordanu Brunu.

Učiteljske izpremembe na Štajerskem. Stalna učiteljica pri Sv. Jakobu v Slov. goricah je postala ondotna začasna učiteljica gđc. Elvira Vipavc, učiteljica ročnih del na Vidmu pa je postala gđc. Klotilda Tramšek. Stalnim učiteljem je imenovan g. Fran Cmerek v Ločah. Začasni šolski voditelj v Stranicaх je postal g. Beno Serajnik, učitelj v Čadramu. Gospica Leopoldina Kališ iz Ljubljane je postala stalna učiteljica v Gornjem gradu, a gospica Olga Bradaška pomožna učiteljica pri Sv. Vidu pri Ponikvi.

Ministrske pokojnine. O ministrskih pokojninah prinaša zadnja št. časopisa „Die Fackel“ nekaj podrobnosti, ki osvetljujejo, kako po ceni so naši ministri in koliko stane državo pogosta menjava ministrstva.

Pokojnin je četrto vrst, in sicer:

1.) Prevzame eden minister drugo državno službo, potem ostane v istem činovnem razredu in ima isto plačo kot prej — kot minister namreč — torej 20.000 K in funkcijske doklade.

2.) Odpuste ministra, da se ga „v bodočnosti še porabi“, potem dobi celo plačo 20.000 K brez funkcijskih doklad.

3.) Ako se pa ministra popolnoma odslovi, potem dobi kot vpokojeni sekcijiski načelnik z „dovršenim službenim časom“ — ker je bil ministrom imenovan in kot tak vpokojen, ni mogel „doslužiti“ — 14.000 K pokojnine, torej plačo sekcijiskega načelnika.

4.) Ako je pa minister bil izbran iz poslanske zbornice in kot tak upokojen, dobi malenkost 8000 K pokojnine. Toda taki slučajji so prav redki, zakaj večinoma so odstavljani z opazko „z morebitno uporabo“ in tu velja točka 2.), torej 20.000 K pokojnine. Na tak način sta bila vpokojena ministra Bilinski in Kaizl. Ako bi država vsakega učitelja samo za 24 ur napravila ministrom, potem bi pač vedno ne tarnali, da smo „dobro“ plačani.

—a.

Zakaj bi si pa slovenski učitelji kaj takega ne želeli? Dne 25. prosinca t. l. je imel okraj. šol. svet dunajski sejo, pri kateri je bilo tudi na dnevnem redu več disciplinarnih obravnav proti „liberalnim učiteljem“. Načelnik okraj. šol. sveta je že prej sporočil, da imajo pristop k tej seji le oni udje, ki so obenem tudi udje disciplinarnega odseka. K seji so prišli tudi vsi zastopniki učiteljstva, toda v sejo soto sta smela le učitelja-zastopnika ravnatelj Kurz in učitelj Seitz, a zastopnikom Sonntagu, Müllerju, Seipelju in Drögslerju je ugod zastopil v družbi štirih slug magistratni svetnik Viktorin z opazko, da vsled „višjega povelja“ ne spusti nobenega v sobo in če treba, bode rabil silo. Zastopniki so zahtevali, da se napravi zapisnik o tej zadevi, a njih zahteva je bila odklonjena.

Imenovani štirje zastopniki so brzojavili na to naučnemu ministru sledeče: „Podpisani udje dunajskega okraj. šol. sveta poročajo, da se jim ni dovolil pristop k današnji seji tretjega oddelka okraj. šol. sveta, temveč

nezakonito in s silo zabranil. Sigmund Sonntag, Drag. Müller, Alfred Seipel, Ivan Drögsler“.

Dober odgovor. V gostilni sta sedela župnik in učitelj. Med pogovorom vzame prečastiti iz svojega etuia smodko, in uljudni učitelj mu ponudi vžigalico, ki pa je pri prevzemi slučajno ugasnila. Pomembno reče duhovni gospod: „Da, da, luč šole je ugasnila.“ „Tako, ko je prišla v cerkvene roke“, pritrdi spoštljivo pohlevni učitelj.

Gorica. Izvrševalni odbor napredne stranke se zavzame za ugodno rešitev učiteljskih petletnin.

Jubilejska samopomoč.

V smislu § 4. društvenih pravil niso po smrti r. gospe Krajnikove vplačali predpisane vsote (2 K) ti-le p. i. društveniki: B. E. št. 62 in B. A. št. 63 v Č. — G. E. št. 93 v L. — G. A. št. 180 v D. — K. F. št. 150 v Š. L. (tudi za mesec svečan 1899. l. še na dolgu). — L. M. št. 7 v Št. A. — L. O. št. 165 v P. — S. A. št. 109 pri Sv. T.

Za rezervno podporno zalogo meseca svečna t. l. v smislu § 5. društvenih pravil (2 K) jih še 40 ni izpolnilo svoje dolžnosti.

Kdor do pičice in o pravem času ne zadosti društvenim pravilom, izgubi on in njegovi zapuščenci vse pravice do društva; zato prosim, da vsak društvenik točno izpolnjuje svoje dolžnosti napram „Jubilejski samopomoči“.

Dne 24. svečna je umrl gospod Alojzij Jerše, nadučitelj v Trebnjem. Pokojnik je bil ud našega društva. V smislu § 4. društvenih pravil prosim p. i. društvenike, da pošlje za ta slučaj smrti vsakdo po 2 K.

V Ljubljani, dne 1. sušca 1900.

Jakob Dimnik,
t. č. predsednik in blagajnik.

Duševna kultura na Kavkazu.

Po raznih virih in lastnem opazovanju sestavi **Ljudevit Stiasny.**

(Dalje.)

Nečem pa dalje mučiti bralcev s statističnimi podatki, katerih imam na izobilje, ampak pričenem rajši s popotnimi vtiski glede duševne kulture na Kavkazu.

Po 11dnevni vožnji po morju iz Trsta v Carigrad in od tu po Črnem morju smo prijadrali v Batum, kate-rega so pridobili Rusi šele v zadnjem berlinskem miru. Batum je bil takrat še strašno gnezdo s 1000 prebivalci, ki so prebivali v na pol razpadlih kočah. Mesto je imelo takrat zelo nezdravo močvirnato okolico.

Dandanes pa ima Batum nad 35.000 prebivalcev ter nove, ravne, zelo pravilne in snažne ulice ter krasna s-plo-pja. Da so pridobili Rusi prostor za novo mesto, so prebivalce preselili ter staro mesto zažgali ter sezidali potem novo mesto po vzornem načrtu. Tudi so osušili močvirje in dandanes je tu tako ugodno podnebje kakor n. pr. v Nici ali v Jalti.

Batum v zadnjih letih silno napreduje, osobito odkar so dovršili železnico iz Batuma v Baku. Bogastvo in kupčija raste od leta do leta, a za izobrazbo se primeroma premalo stori. Tako ni tu gledališča, pač pa je cirkus. Seveda je pa tudi novo mesto še mlado in prebivalstvo zelo mešano. Višje šole so tu: Marijinska ženska pro-gimnazija, armensko, gruzinsko, grško, obrtno učilišče ter

nekoliko meščanskih šol. Pogreša pa se tu višja trgovska šola ali vsaj realka, ko je vendar tu čez 500 prodajalnic. Trgovci so namreč razne narodnosti, zato imajo rajši vsak svojo zasebno šolo.

Iz Batuma sem se peljal z železnico v Tiflis, katera vožnja se mora prištevati najlepšim vsega sveta, osobito je krasna vožnja ob morju. Nič manj pa mi niso ugajale čajne plantaže ter poljedelski nasadi ruske vlade, katere sem ogledoval iz voza. 12 verst od Batuma je namreč precej široka dolina Čakva, v kateri so napravili v zad-njih letih čajne plantaže. Čajna grmovja so uvedli iz Kine ali iz Cejlona, a kako velike so čajne plantaže, je razvidno iz tega, da samo v eni dela 500 delavcev pod nadzorstvom Kinezov, katere so semkaj pozvali. Tudi ruska vlada je nakupila tu posestvo nad 2000 desjatinj, da ima tu poljedelsko šolo ter da goji pod nadzorstvom posebnega urada čajno grmovje, apelsine, limone, manda-rine, lakove, bombažne, kaferne, boskove in druge tro-pične kupčijske rastline. Čajna kultura ni samo tu vdo-mačena, ampak tudi v Mahadžaru, Salibanzu, Koprišumu itd., in kavkaški čaj je v Rusiji zelo v čisljih.

(Dalje.)

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 188

Kranjsko.

o. šol. sv. V črnomeljskem šolskem okraju so razpisane naslednje službe s postavno plačo in prostim stanovanjem v stalno ali začasno nameščenje:

1. Nadučiteljska služba na trirazrednici v Dragatušu.
2. Služba učitelja-voditelja na enorazrednici v Črešnjevcu.
3. Drugo učno mesto na dvorazrednici v Starem trgu, tudi s prostim stanovanjem.

Prošnje je oddajati do 25. sušca t. l. pri c. kr. okr. šol. svetu v Črnomlju.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 1. sušca 1900.

Orešek s. r.

Št. 273

o. šol. sv. Na štirirazrednici v Trebnjem je razpisano mesto nadučitelja eventuelno učitelja s postavnimi dohodki v stalno ali začasno nameščenje.

Prošnje je vlagiti do 20. sušca t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Rudolfovem.

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovem, dne 26. svečna 1900.

Vesteneck, s. r.

Št. 336

o. šol. šol. Na dvorazredni ljudski šoli na Trebelnem pri Mokro-nogu se razpisuje drugo učno mesto s postavnimi dohodki v stalno ali začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje za to službo naj se vlagajo do 31. sušca 1900 l. tu-sem.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 28. svečna 1900.

Schönberger, s. r.

Št. 223

o. šol. sv. Na dvorazrednici na Rakeku se razpisuje nadučiteljsko mesto. Prošnje naj se do 4. mal. travna 1900 tu-sem vlagajo.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 3. sušca 1900.

Listnica uredništva:

G. Fr. W. a H. Prosimo, le oglašite se! G. V. S. v M. Ni bilo mogoče; pa prihodnjič.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Jožef Pance.** — Last in založba „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Tiska **Miličeva tiskarnica** v Ljubljani.